

Львові, а також в м. Дубляни. Однак у Львові є значні особливості природного руху населення в розрізі окремих адміністративних районів. Покращення показників природного руху населення Львівської міської агломерації в останні декілька років спричинене передусім деяким поліпшенням економічної ситуації в Україні, а також заходами держави з підтримки народжуваності.

Наступним етапом в дослідженні сучасної демогеографічної ситуації на території Львівської міської агломерації має стати вивчення інших важливих демографічних показників, зокрема, аналіз міграційного руху населення.

Література:

1. Доктор географії Олена Степанів / Упорядник проф. *О. Шаблій*. – Львів: Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2002.
2. *Лозинський Р. М.* Етнічний склад населення Львова (у контексті суспільного розвитку Галичини). – Львів, 2005.
3. *Олена Степанів*. Наукові праці. Есе. Спогади / Упорядник проф. *О. Шаблій*. – Львів: Вид. центр НТШ, 2001.
4. *Питюрєнко Є. И.* Территориальные системы городских поселений Украинской ССР. – К., Наукова думка, 1977.
5. *Питюрєнко Ю. И.* Развитие міст і міське розселення в Українській РСР. (Особливості розвитку і розміщення, типологія, територіальні системи і перспективи). – К.: Наукова думка, 1972.
6. Статистичні щорічники міста Львова (1990–2004 рр.) – Львів: Головне управління статистики у Львівській області, 1991–2005.
7. Статистичні щорічники. Райони та міста Львівської області. (1990–2004 рр.). – Львів: Головне управління статистики у Львівській області, 1991–2005.
8. *Степаненко А. В.* Социально-экономическое развитие городов. (Проблемы комплексности и сбалансированности). – К.: Наукова думка, 1988.

Summary:

Kostuk Igor. NATURAL MOVEMENT OF POPULATION LVIV CITY AGGLOMERATION IN 1989–2004

Natural movement of population of Lviv urban agglomeration for a period 1989–2004 is explored. In particular, it is analyzed: natural movement of population of all Lviv urban agglomeration; natural movement of population of main city – Lviv, other urban settlements which enter in the complement of Lviv urban agglomeration.

УДК 911.3:008

Оксана РІПКА

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ РЕГІОНАЛЬНИХ ГЕОКУЛЬТУРНИХ ПРОЦЕСІВ

Актуальність теми. Перед суспільною географією в час переходу до інформаційного суспільства постали небачені раніше проблеми власне наукового, культурно-духовного, а в цілому гуманістичного порядку. Суспільна географія знов перетворюється на географію людини. Оскільки культура є однією з визначальних систем соціально-духовного благополуччя людини як особистості та суспільства загалом, тому постає важливою складовою та об'єктом дослідження суспільної географії.

Гуманізація та соціологізація суспільної географії сприяє актуальності досліджень в галузі географії культури. Виникає необхідність здійснення аналізу процесів розвитку і функціонування системи культури. Особливої уваги потребують геокультурні процеси, що проявляються різноманітними формами в сферах суспільства.

В переломний, адаптаційний для нашої держави період після прийняття незалежності активізувались геокультурні процеси. Система культури зазнає нових впливів, а на противагу очікуваному культурному відродженню в Україні відбувається маргіналізація суспільства,

зростає асиміляція населення в масову культуру, комерціалізація та глобалізація культури. Небезпечним є той факт, що зміни, яких зазнає культура, торкнулись навіть віддалених регіонів, що вирізняються особливою культурною самобутністю.

Метою дослідження є обґрунтування сутності регіональних геокультурних процесів як нового об'єкта дослідження суспільної географії. Крім цього розробка класифікації та методичних засад вивчення геокультурних процесів.

Аналіз попередніх досліджень. Ще до 80-х рр. ХХ ст. культурні процеси розглядали в основному в публіцистиці. Проте з кінця ХХ ст. питання культурних процесів, змін та розвитку привернуло увагу великого кола наук, стало загальнонауковою проблемою. У світовій науці є поширеними міждисциплінарні дослідження, що використовують здобутки багатьох суспільних наук, в ході яких аналізують тенденції культурних процесів.

В українській науці формування науково-теоретичних основ дослідження культурних процесів відбувається переважно з культурологічних, філософських, історичних та соціологічних позицій. Проте такі дослідження не є комплексними, а висвітлюють лише певні аспекти культурних процесів. Суспільна географія звертає головну увагу на вивчення демографічних, етнічних, політичних та інших процесів. Зовсім новим її об'єктом постають геокультурні процеси, які дозволяють за допомогою просторово-часового аналізу системно поглянути на зміни в культурі.

На сучасному етапі розвитку науки особливо актуальними стають суспільно-географічні дослідження на регіональному та локальному рівні. В державах, де регіони є історично сформованими і вирізняються особливою культурною самобутністю, регіональні дослідження геокультурних процесів є найбільш перспективні.

Основою дослідження є теорії і концепції суспільної географії, етногеографії та культурології, викладені у працях провідних як українських – Ф. Заставного, О. Шаблія, О. Топчієва, М. Пістуна, М. Дністрянського, І. Ровенчака, Л. Немець, О. Любіцевої, Л. Шевчук, М. Лаврук, Р. Сливки, Л. Шабашової, Ю. Гошка, Н. Паньків, Н. Кулик, В. Куценко, В. Леонтєвої, В. Боканя, Л. Матвєєвої та ін., так і зарубіжних вчених – Б. Малиновського, Р. Карнейро, Е. Алаєва, А. Дружиніна, А. Манакова та ін. Аналіз попередніх досліджень свідчить, що геокультурні процеси досі не стали предметом спеціального суспільно-географічного дослідження.

Викладення основного змісту досліджень. Аналіз функціонування системи культури як і будь-якої іншої цілісної системи містить в собі розгляд її організації з трьох позицій: з точки зору елементів системи і найбільш важливих зв'язків-залежностей між ними, а також з точки зору внутрішньосистемної взаємодії, що є основою унікальності системи; з точки зору взаємодії системи як цілого з середовищем і окремих її елементів з середовищем; з точки зору кореляції процесів, які відбуваються всередині системи і за її межами.

Тому одним із завдань географії культури є дослідження того, як відбувається формування і становлення явищ та подій в системі культури, причини і напрям процесів змін в ній, а також аналіз просторових характеристик її розвитку.

Категорія “процес” є певною послідовністю змін системи в результаті взаємодії її складових. Поняття “культурного процесу” використовується в багатьох науках, проте найбільш розроблене воно культурологами, серед яких В. Бокань, Р. Карнейро, Н. Кулик та інші [1, 2, 3]. Зокрема, Р. Карнейро вважає його взаємодією елементів в межах системи культури в часі, в результаті якої один стан системи змінюється іншим [2, с.423].

В суспільній географії поняття “суспільно-географічного процесу” досліджують О. Шаблій, О. Топчієв, Л. Немець та ін. На думку О. Топчієва, ним є послідовна і закономірна зміна та послідовність ситуацій (станів, стадій розвитку) явищ і об'єктів, що має певну цілісність за рахунок взаємодії та взаємозв'язків складових частин та елементів, а також певну спрямованість. Суспільно-географічний процес наголошує, що динамічні зміни систем є результатом його взаємодії з природним середовищем. Він має численні кількісні та

якісні параметри, що змінюються в часі. Якщо такі зміни показати на графіку, то це буде траєкторія процесу, яка може бути висхідною, нисхідною чи стабільною.

Суспільно-географічні процеси поділяються в залежності від предметної області дослідження суспільної географії і характеризують особливості розміщення основних компонентів географічного середовища у динаміці (змінах і тенденціях розвитку). Вони орієнтовані на глибоке розуміння форм територіальної організації суспільства, їх змін і розвитку відносно прогресивної еволюції світової цивілізації. Характерна ознака суспільно-географічних процесів – можливість їх представлення на карті або у вигляді серії карт, що показують стани об'єкта у різний час, або ж на одній карті спеціальними картографічними прийомами [5, с.86–87].

Враховуючи об'єктивні реалії щодо культурологічної спрямованості суспільно-географічних досліджень та їх актуальності, автор виділив та обґрунтував поняття “регіональні геокультурні процеси”, які є одним з видів суспільно-географічних процесів, що проявляються в системі культури.

Виходячи з напрацювань вчених у галузі суспільних та соціальних наук, а також зі специфіки об'єкту дослідження, пропонуємо розглядати регіональні геокультурні процеси у двох аспектах: як взаємодію населення регіону із природним середовищем; як результат втручання та впливу ряду суспільних інституцій (глобальних, регіональних, державних), корпорацій різного спрямування (економічного, політичного, соціального, культурного) на систему культури даної території.

Культурний регіон – це єдність етнічно-родових, національних, духовних характеристик, що проявляються у схожості традицій, релігії, культурних зв'язків, етико-естетичних норм, світоглядних принципів. Тому регіональний підхід до вивчення системи культури та геокультурних процесів є найбільш прийнятний. Він дає системне бачення людської культури взагалі, розкриває культурну самобутність регіону, показує взаємозв'язки і взаємовпливи в системі культури.

Регіональні геокультурні процеси є новим поняттям для суспільно-географічної науки. Вони відображають просторово-часові зміни в системі культури регіону, що відповідають певній стадії її розвитку. Геокультурні процеси – це послідовна просторова зміна стану системи культури під впливом чинників розвитку культури.

Суть геокультурних процесів полягає в аналізі змін культури у взаємодії з елементами простору, в межах якого вона виникає, функціонує та розвивається. Геокультурний простір виступає формуючим культуру фактором. На основі здійснення такого аналізу можна простежити закономірності та зв'язки в системі культури.

Регіональні геокультурні процеси свідчать про реакцію культури на сучасні суспільні трансформації, яка проявляється в ряді сфер суспільного життя регіону у вигляді геопросторових форм процесів. Тому вони є просторово-часовим виразником змін в системі культури і культурній самобутності регіону.

Геокультурний розвиток є ширшим поняттям, ніж геокультурні процеси. Він є переходом від одного стану системи культури до іншого, а геокультурні процеси є частиною, напрямком цього переходу. Геокультурний розвиток можна зобразити як: $1 \rightarrow 2 \rightarrow 3$, де 1 – початковий стан системи культури, 2 – геокультурні процеси (направленість змін), 3 – наслідок змін в результаті геокультурних процесів, як змінився після них вихідний стан системи. Тобто, геокультурний процес – це напрям змін геокультурного розвитку, його шлях.

Геокультурний простір – це сукупність елементів природного, етнічного, соціального характеру, які, з одного боку, є умовою існування та розвитку культури, а з іншого – сферою реалізації можливостей і прагнень спільноти. Він є головним фактором геокультурних процесів. Геокультурний простір – це множина суспільно-географічних чинників, що сприяють розвитку форм регіональних геокультурних процесів. До них відносяться історико-

географічні, економіко-географічні, природно-географічні, демогеографічні, інформаційні, етносоціальні, психологічні та ряд інших чинників. Вони також визначають інтегральні зміни в системі культури регіону та формують територіальні відмінності геокультурних процесів.

Регіональні геокультурні процеси проявляються в ряді сфер суспільного життя, серед яких основними є культурна інфраструктура, етнокультурна та соціокультурна сфери. Вони взаємозв'язані між собою.

Регіональні геокультурні процеси в залежності від сфери їх прояву поділяються на ряд форм. Форми процесів – це прояви та направленість змін системи культури в певній сфері суспільного життя. Наприклад, поширення масової культури, зміни в етнічній структурі населення, скорочення книжкового фонду масових бібліотек, зміна функцій державних закладів культури тощо. Кожна зі сфер вирізняється своїми, властивими тільки їй, формами процесів.

Розподіл форм геокультурних процесів за певною ознакою дозволяє говорити про класифікацію форм геокультурних процесів за сферами прояву. Тобто, регіональні геокультурні процеси за сферами прояву поділяються на етнокультурні, соціокультурні та процеси в культурній інфраструктурі. В залежності від регіону та часового періоду дослідження кожній сфері прояву притаманні особливі форми геокультурних процесів.

Загалом, класифікація форм геокультурних процесів – це їх аналіз та узагальнення. Вона дає змогу виділити з фактичного матеріалу загальні й особливі форми геокультурних процесів, згрупувати їх в окремі блоки. Суть класифікації полягає в абстрагуванні від відмінностей декількох одиничних об'єктів і визначенні їхньої тотожності на підставі або однієї ознаки, бо взаємозв'язаної сукупності ознак. Ця класифікація – це розбиття множини форм геокультурних процесів на підмножини залежно від їхньої подібності і відмінності у визначеному відношенні.

В кожній зі сфер важливо простежити форми прояву геокультурних процесів, які мають найбільший вплив на зміни в системі культури. Етапами характеристики форм регіональних геокультурних процесів є: виникнення цієї форми процесу та її розвиток в минулому, сучасний стан та прогноз змін. Слід простежити вплив, який вона чинить на систему культури та культурну самобутність (позитивний чи негативний), а також виявити наслідки (небезпеки або можливості) процесу в майбутньому для культури.

Етнокультурні процеси найбільш яскраво відображають зміни, що відбуваються в системі культури на рівні етнографічних спільнот чи етнокультурної самобутності. Етнографічні групи здійснюють передавання та збереження етнокультурної самобутності регіону, яка вирізняє його з-поміж інших. Негативні тенденції зникнення етнокультурних особливостей – це індикатор деградаційних процесів в етнокультурній сфері. Вони найбільш небезпечні, оскільки етнографічні групи є виразником нації, який сформував і продовжує формувати її культуру.

Тому найважливішим прикладним завданням даного дослідження є простеження форм геокультурних процесів в етнокультурній сфері, що віддзеркалюють зміни в етнокультурній самобутності. Це дозволяє окреслити перспективи збереження культурної самобутності регіону. В залежності від впливу форм геокультурних процесів на культурну самобутність вони поділяються на позитивні та негативні. Тобто, негативні перешкоджають її збереженню, а позитивні – сприяють. Науково-технічний прогрес часто веде до втрати компонентів етнокультури та змін в традиційній народній культурі.

Етнокультурні процеси поділяються на творчі, духовні та культурно-побутові. Вони виявляють зміни компонентів етнокультури: звичаїв, традицій та норм поведінки, одягу, фольклору, народних промислів, способу життя, етнічного менталітету, етнічної структури та мозаїчності, а також процесів і результатів просторової диференціації та організації етнокультурних спільнот.

Соціокультурна сфера є другою за значенням сферою прояву регіональних геокультурних процесів. Без сумніву, найбільший масив змін в системі культури проходить в соціокультурному вимірі. В широкому розумінні вони охоплюють суспільні процеси, які безпосередньо змінюють систему культури. Тобто, виявляють ті зміни, які відбуваються з культурою в умовах різноманітних суспільних трансформацій. Велика кількість і широкоплановість процесів в соціокультурній сфері спричинює зосередження уваги на тих процесах, що, на наш погляд, мають найбільший вплив на систему культури, наприклад, вплив глобалізації, урбанізації, масової, міської культури, молодіжної субкультури. Для регіонів, що вирізняються особливою культурною самобутністю особливо небезпечними є процеси залучення до міського способу життя та глобалізація культури.

Соціокультурні процеси вивчають на рівні територіальних спільнот людей, виділених за адміністративно-політичним, екістичним принципом (національна, обласна, сільська, міська культура). Основна увага приділяється соціальній культурі суспільства, тобто загальним для певних груп людей системам цінностей, правил і норм поведінки, менталітету.

Зокрема, соціокультурні процеси розглядають зміни в таких галузях суспільного життя регіону, як: державна політика в галузі культури; регіональна культурна політика; глобалізаційні впливи на культуру; вплив масової культури та міського способу життя; участь регіону в блоках, союзах, міжнародних організаціях; добровільні об'єднання людей та громадські організації; мовна ситуація; електоральна активність і політична поведінка населення; релігійні конфесії та організації тощо.

Іншою сферою прояву геокультурних процесів є культурна інфраструктура. Це мережа державних закладів, що забезпечують підвищення культурного рівня населення. До неї входять масові та універсальні бібліотеки, клуби, кінозали тощо. Через мережу, створену радянською владою, довгий час здійснювався вплив на культуру населення та нав'язувались комуністичні принципи. В перші роки після здобуття незалежності України державні заклади культури стали осередком національного відродження, де репрезентувались культурні надбання.

Проте в кінці ХХ ст. вони зазнали істотних змін функцій і стану. Застарілість і невідповідність часу сучасної культурної інфраструктури робить її сферою, що потребує реформування та реорганізації, Державні заклади культури, особливо у сільській місцевості, практично не виконують функцій, які на них покладені.

Культурна інфраструктура одночасно є об'єктом вивчення географії сфери послуг та географії культури. Остання досліджує процеси в культурній інфраструктурі, наприклад, скорочення книжкового фонду бібліотек, динаміку забезпеченості населення закладами культури тощо. Предметна сфера географії культури включає питання стану, функцій, проблем і тенденцій змін в функціонуванні державних закладів культури, а також їх територіальну організацію та розвиток.

Систему методів у географії культури розробив І. Ровенчак. На засадах підходу О. Шаблія до систематизації методів дослідження суспільної географії, він пропонує тривірневу систему методів географії культури, виділяючи філософські, загальнонаукові та конкретнонаукові методи [6, с. 47–49]. Загальнонаукові методи І. Ровенчак поділяє на традиційні (порівняльно-історичний, аналізу і синтезу, індукції та дедукції тощо) та нові (моделювання, формалізації, системний та структурний). Конкретнонаукові методи дослідження у географії культури охоплюють дві підсистеми – міждисциплінарну (описовий, статистичний, картографічний, дистанційний) та спеціальну (культурно-цивілізаційний, геокультурних кілець, геокультурного районування).

Спеціальна підсистема конкретнонаукових методів географії культури перебуває на етапі становлення. Порівняно з іншими галузями суспільної географії методологія географії культури розвинута найменше. Тому говорити про підсистему спеціальних методів можна тільки попередньо [4, с.345–346].

Методика дослідження регіональних геокультурних процесів ґрунтується на ряді загальнонаукових та конкретнонаукових методів географії культури. Головними при дослідженні регіональних геокультурних процесів є просторово-часовий аналіз, системний та порівняльно-історичний загальнонаукові методи. Використовується також низка конкретнонаукових методів, серед яких: польових спостережень, статистичний, графічний, математичний, картографічний та ін.

Найголовнішим серед традиційних загальнонаукових методів є порівняльно-історичний. Цей метод дає змогу виявити особливе й загальне в розвитку геопросторових форм культури та культурних процесів, з'ясувати причини цих спільностей та відмінностей, уточнити генезу і поширення окремих явищ матеріальної і духовної культури, пояснити причини і хід формування культурних областей, дослідити їх культурогенез, реконструювати первісні геокультурні типи та ін. Близьким до нього є метод ретроспективного аналізу.

Системний метод, виникнення якого зумовлене ускладненням досліджуваних наукою об'єктів та явищ, передбачає розгляд кожного процесу (явища, об'єкта, комплексу) як складного утворення, що має різні блоки (структурні частини, елементи, які взаємодіють між собою). У географії культури системний метод застосовують для цілісних характеристик культурно-географічних явищ, процесів, що передбачає детальне дослідження всіх складових елементів [4, с.346].

Етапами комплексного вивчення регіональних геокультурних процесів є:

1 етап: Відповідно до обраного досліджуваного періоду, обираємо кількісні показники, що відображають зміни в системі культури і культурної самобутності даного регіону. Оптимальна кількість показників 20–25. Їх умовно поділяємо на основні та допоміжні. Основні повинні відображати процеси в культурній інфраструктурі, етнокультурній та соціокультурній сфері. Допоміжні показують вплив низки суспільно-географічних чинників на геокультурні процеси в регіоні. Вивчаємо їх динаміку за досліджуваний період в розрізі адміністративних районів.

2 етап: Здійснюємо розрахунки забезпеченості населення обраними показниками за даний період (в розрахунку на 1 тис. ос.) або використовуємо кількісний показник. Обраховуємо абсолютний та відносний приріст забезпеченості населення або кількісного показника за весь досліджуваний період. Всі розрахунки робимо в розрізі адміністративних районів регіону дослідження.

3 етап: Проводимо ранжування кожного показника за відносним приростом забезпеченості населення або кількісного показника, виділяючи 5 рівнів-рангів динаміки. Направленість їх виділення від найкращого значення до найкритичнішого (від змін показника, що позитивно впливають на культуру до найбільш негативних значень). Тобто, першому рангу відповідають найменші зміни показника, другому – малі, третьому – середні, четвертому – великі, 5 – критично великі зміни. Значення 1–5 рангів підбираються окремо для кожного ряду даних у залежності від досліджуваної ознаки.

4 етап: За результатами ранжування для кожного показника створюємо відповідні компонентні карти, що відображають інтенсивність (ранг) змін в системі культури і культурної самобутності.

5 етап: Досліджуємо інтегральні територіальні відмінності регіональних геокультурних процесів. Для цього в одну таблицю заносимо ранги кожного району по 20–25 показниках. Визначаємо інтегральний ранг за переважаючим в даному районі по всіх показниках.

6 етап: Складаємо карту інтенсивності інтегральних геокультурних процесів на основі інтегральних рангів. Виділяємо субрайони з однотипними геокультурними процесами і називаємо їх за принципом сторін горизонту.

7 етап: Характеризуємо інтегральні субрайони і простежуємо закономірності в їх виділенні. Виявляємо причини такого районування та його практичне значення для

збереження культурної самобутності.

8 етап: Розглядаємо інтегральну направленість змін в системі культури і культурної самобутності. Для цього будемо таблицю, де зазначаємо тенденції змін (“+” чи “-”) 20–25 показників по кожному району за досліджуваний період. За вказаними напрямками проводимо інтегральне ранжування тенденцій розвитку системи культури, виділивши 5 рангів від найбільш позитивних тенденцій до різко негативних (в залежності від кількості “+” та “-”).

9 етап: На його основі створюємо інтегральну карту направленості розвитку системи культури і характеризуємо результати ранжування. Робимо висновки про тенденції розвитку системи культури і збереженість культурної самобутності регіону.

Висновки. Отже, новий об’єкт дослідження суспільної географії – регіональні геокультурні процеси є просторово-часовим виразником змін в системі культури і культурній самобутності регіону. Вони свідчать про реакцію культури на сучасні суспільні трансформації. Основними сферами прояву геокультурних процесів є культурна інфраструктура, етнокультурна та соціокультурна сфери. Методика дослідження регіональних геокультурних процесів допомагає простежити компонентні та інтегральні зміни в системі культури, виділивши субрайони, в яких культура перебуває в відносно стабільному стані або активно деградує. Дане дослідження дозволяє також окреслити перспективи збереження культурної самобутності регіону.

Література:

1. Бокань В.А. Культурологія: Навч. посіб. – К.: МАУП, 2000. – 136 с.
2. Карнейро Р. Культурный процесс // Антология исследования культуры. – Т.1. – Санкт-Петербург: Универсальная книга, 1997. – С. 421–437.
3. Кулик Н.А. Культурні процеси в Україні 90-х років ХХ століття: Автореф. дис. ... канд. істор. наук: 17.00.01 / Київ. нац. ун-т культури і мистецтв. – К., 1999. – 17 с.
4. Ровенчак І.І. Система методів у географії культури // Вісник ЛНУ. Серія географічна. – 2006. – Випуск 33. – С. 344–349.
5. Топчієв О.Г. Основи суспільної географії: Навч. посіб. – Одеса: Астропринт, 2001. – 556 с.
6. Шаблій О.І. Суспільна географія: теорія, історія, українознавчі студії. – Львів: ЛНУ, 2001. – 744 с.

Summary:

O.Ripka. THE THEORETICAL AND METHODOLOGICAL FUNDAMENTALS OF HUMAN-GEOGRAPHICAL RESEARCH OF THE REGIONAL GEOCULTURAL PROCESSES.

The essence of the regional geocultural processes has been grounded as the new human geography research object. The classification and the methodical fundamentals of the study of the geocultural processes have been developed.

УДК 911.375(477.82)

Володимир ПОРУЧИНСЬКИЙ

АДМІНІСТРАТИВНИЙ СТАТУС ПОСЕЛЕНЬ ТА РЕФОРМУВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОГО УСТРОЮ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Протягом своєї історії Волинь перебувала у складі різних державних утворень. Цим зумовлений той факт, що адміністративні кордони Волинської області зазнавали постійних змін.

Перша племінна держава, до складу якої входила Волинська земля, була утворена у V ст. східнослов'янськими племенами дулібів. Із X ст. ця територія в давньоруських літописах пов'язується з іншими східнослов'янськими племенами – бужанами і волинянами. На південному заході вони межували з білими хорватами (Прикарпаття), на заході – з